OKWU DI MKPA

Ọnọdu Ịkụ mkpụrụ-ụbị n'uzọ ọlọrọ ọhụụ (Biotech/GM) nọ n'ụwa nile: Afọ 2010

Site n'aka Clive James, Onye Nchọpụta na one isi ISAAA

Ịkụ mkpụrụ-ụbị n'uzọ ọlọrọ ọhụụ (Biotech) Gafere ihe kariri otu Pukugbụrụ-gbụrụ Ibe-Ala.

Afọ 2010 bu emume afọ iri na ise nke òtù n'ahu maka ịkụ mkpụrụ- ụbi n'ụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech), 1996-2010.

Nchikọta ọnụ ibe-ala sitere na 1996 rue na 2010 gafere otu pukugbùrugbúrù (nke fọduru obere ka o rue obodo USA ma ọ bu China) nke gosiputara nke ọma na ịkụ mkpụrụ- ụbi n'ụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech) abiawo na mmezu.
Etinyekwuru ihe dika ibe-ala iri-asatọ nasaa site n'afọ 1996 rue afọ 2010, nke mere ka ịkụ mkpụrụ- ụbi n'ụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech) buru nke kachasi n'akukọ nke ndi ihe ụbi nke oge a.

Mmuba sirike na mmaji nke iri n'ime nnu (10%) n'afọ 2010 nke ruru ibe-ala otu nnu na iri anọ nasatọ pukunde nke amara nke ọma, ibe-ala pukuǹdè iri na anọ bu nke abụọ kachasi n'ime afọ iri na ise, ibe-ala nke biotech gbagoro site na pukuǹdè otu nnu na iri asatọ n'afọ 2009, rue pukuǹdè nnụ abuọ na ise n'afọ 2010 mmuba iri na anọ n'ime nnụ, ma ọ bụ pukuǹdè iri abuọ na ise.

Ọtụtụ obodo nke ndi na akụ mkpụrụ-ụbi n'ụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech) ha ruru iri abuọ na itolu malite na iri abuọ na ise n'afọ 2009, nke nbu nakụkọ, obodo iri ndi amara aha ha otu-otu gbagoro rue ibe-ala otu pukuǹdè. Ihe kariri mmadu dum nọ n'uwa ekere ụzọ abuọ, iri ise na ịtolu n'ime nnụ, ma ọ bu mmadu pukuǹdè anọ,

bu ndi bi n’ime obodo iri abuọ na itolu na aku mkpụrụ-ụbi n’ụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech).
Obodo ọhụụ atọ, obodo Paskistan, obodo Myanmar na obodo Sweden, ka agbara ama na ha kụrụ mkpụrụ-ụbi n’ụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech) na mbu n’afọ 2010; obodo Germany bido kwara na akụ.

Site n’ime obodo iri abuọ na itolu nke kuru mkpụrụ ahụ n’afọ 2010, iri na itolu bu obodo ndi ka n’emepe emepe ma sọsọ obodo iri bụ obodo ebe ụlọ ọrụ di n’ime nke ahụ mkpụrụ-ụbi nke ana akụ n’ụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech) iriatọ ndi ebubatara ebu bata n’obodo dika iri-ise na itolu n’ebe a na akụ mkpụrụ-ụbi n’ụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech), ma ọ buru ọkụkụ ma ọ bụ ibupu si na obodo ga na obodo ọzọ, iri-asaa na ise n’ime nnụ mmadụ nọ n’ime ụwa bi n’ime obodo iri ise na itolu ebe ana akụ mkpụrụ-ụbi ndi a.

N’ime afọ 2010, e gosiputara na pukuǹdè iri-na-ise na ụma (15.4million) ndị ọlụ-ụbi nakụ mkpụrụ-ụbi n’ụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech). Ihe kariri iri-itolu n’ime nnụ, ma ọ bụ pukuǹdè iri na anọ na ụma bu obere ogbenye ndi ọlụ-ụbi n’obodo ndi ka n’emepe emepe ndi ọlụ-ụbi nerita ihe naka òtù ndi biotech a gbanwere agbanwe n’ihi ihe nrita nke enwere site na mkpụrụ-ụbi ana akụ n’ụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech) banyere na ọzọ. Nke kachasi nma kengbe afọ 1996, ndi ọlụ-ụbi ụwa nile ghọpụta ihe dika otu pukuǹdè nkpebi n’onweha ikụ ma na akụgharikpa mkpụrụ-ụbi nụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech) n’afọ ọbula, n’ihi ihe ha na erita na ya.

N’obodo ndi ka n’emepe emepe n’aku ihe dika iri anọ na asatọ n’ime nnụ bu mkpụrụ ana akụ n’ụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech) n’ụwa nile n’afọ 2010 ma ha ga agbanari obodo ebe enwere ọtụtụ ụlọ ọrụ tụpụ afọ 2015. Ịkụ mkpụrụ- ụbi n’ụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech) gbagoro elu nke ọma karia n’ime obodo ndi ka na emepe emepe, iri na asaa n’ime nnụ ma ọ bụ ibe-ala puku-nde iri na ụma.

Obodo ise n’akụ mkpụrụ-ụbi nke ana akụ n’ụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech) nke ọma bu obodo China, obodo India, obodo Brazil na Argentina n’ime obodo Latin America na obodo South Africa nke nọ n’ime Africa dum.

Brazil bu obodo kachasi ịkụ mkpụrụ- ụbi n’ụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech) nke nọ na Latin America gbagoro elu nke ọma na ibe-ala nke ịkụ mkpụrụ- ụbi n’ụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech) karia obodo ọbụla n’ụwa nile – ihe ndeputa gosiputara ibe-ala pukuǹdè.

N’obodo Australia, ịkụ mkpụrụ- ụbi n’ụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech) malitekwara ọzọ oge ha gabigara oge ọkọchị ha we malite gbagorokwa nke di ụkwụ nke ruru otu nnụ na iri asatọ na anọ n’ime nnụ we rue ibe-ala puku-nnu-isii-na-iri-ise-na-atọ.

Burkina Faso bu obodo abuọ nke nwekachasiri na ihe mkpụrụ nke ana akụ n’ụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech) ibe-ala otu nnụ na iri abuọ na isii na ndi ọlụ-ụbi na puku iri asatọ ndi ọlụ-ụbi kụrụ mkpụrụ-ụbi nke ruru ibe-ala puku nnu abuọ na iri isii nke ruru iri isii na ise n’ime nnụ.

N’obodo Myanmar, puku nnu atọ na iri asaa na ise bu obere ndị ọlụ-ụbi mere nke ọma na iku mkpụrụ-ụbi n’ibe-ala nke ruru puku nnụ abụọ na iri asaa nke biotech nke ogho (cotton) Bt nke akuru n’obodo ahụ.

N’obodo India ka ọ gbagoro rue afọ itolu nke bu puku-nde isii na uma ndi ọlụ-ụbi ndi kụrụ ogho Bt n’elu ibe-ala nke ruru iri asatọ na isii n’ime nnụ.

Obodo Mexico mere emume nke nbu na ọka nke ịkụ mkpụrụ- ụbi n’ụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech).
Ihe ndeputa gosiputara n’obodo asatọ n’ime Europe kụrụ ọka n’ụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech) ma ọ bu potato nke (Amflora) , nke anakwere ọhụụ n’obodo Europe nnakwere nke nbu bu ikụ mkpụrụ-ụbi n’ime afọ iri na atọ n’ime obodo Europe.

Na nke nbu n'oge ya, ịkụ mkpụrụ-ụbị n'ụzọ ọlọrọ ọhụụ, nwere iri n'ime nnụ (10%) di nma nke ruru ibe-ala otu pukugbụrụ-gbụrụ na ụma nke ụwa nile ihe dika iri ise n'ime nnụ nke mkpụrụ-ụbi nke ozụrụ-ụwa n'ime afọ iri abụọ na itolu ndi nakụ mkpụrụ-ụbi n'ụzọ ọlọrọ ọhụụ (bioteh) n'ime afọ 2010.

Site n'afọ 1996 rue n'afọ 2009 ịkụ mkpụrụ-ụbi n'ụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech) tunyere ezigbo ihe mere ka mkpụrụ-ụbi ahụ we mee nke ọma ma nwekwa ụbọchị site na itinyekwụ mkpụrụ-ụbị ahụ nke ọma nke ruru pukugbụrụ-gbụrụ iri isii na ise nke ego obodo oyibo. Na emekwa ka ogige ha di nma site na irọpụta ihe ruru nnụ atọ na iri itolu na atọ pukunde ihe eji egbusi ihe ntari ndi natari ihe n'ugbo n'afọ 2009 sọsọ; wee mekwa ka anwụrụ-ọkụ nke ruru puku gbụrụ-gbụrụ iri na asatọ na ihe ntunye wee hari irute ebe ihe ụbị ahụ nọ nke putara na ọtụtụ ụgbọ-ala ruru pukuǹdè asatọ anaghị agbazikwa n'ụzọ ma idozikwa ihe dum gbasara osisi ma ọ bụ ihe dum n'eku ụme site na irọputa ibe-ala pukunde iri asaa na ise ma nyekwa aka iwepu ihe ụkọ site na inyere obere ndi ọlụ-ụbị ruru pukunde iri na anọ ndi kachasi ogbenye n'ime ụwa aka.

O nwere ihe di mkpa, aga eleba anya ime, kama ọbụghị ihe ga ebute nsogbụ ma ọ bụ nchekasi nke a bu imara ego ole na oge aga na ere ha maka obodo ndi di obere ma burukwa ndi dara ogbenye.

N'ụwa nile ịkụ mkpụrụ-ụbị n'ụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech) ruru ihe dika puku gbụrụ-gbụrụ iri na otu na ụma nke ego obodo oyibo n'afọ 2010, ya na mkpụrụ ọka nke ana akụ n'ụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech), mkpụrụ soyabeans na ogho nke ruru puku gbụrụ-gbụrụ otu nnụ na iri ise nke ego obodo oyibo kwa afọ.

<u>Ihe ndi gaje ime n'ọbia n'iru:</u> Ihe ọma ndi gaje ịbịa n'afọ ise n'abia abi; ọka ọkọchị n'afọ 2012. Osikapa chara mmanu n'afọ 2013. Osikapa nke ana akụ n'ụzọ ọlọrọ ọhụụ tupu nke MDG n'afọ 2015, ikenye ndi ogbeye ruru otu pukugbụrụ-

gbụrụ osikapa n'ime obodo Asia sọsọ, ịkụ mkpụrụ-ụbi n'ụzọ ọlọrọ ọhụụ (biotech) ga eme ntinye di egwu n'afọ 2015 nke ga eme ka ihe ụkọ n'obodo buru ihe ekere abụọ, ime ka mkpụrụ-ụbị we ba ụba n'ụwa nile nke a ga eji we kpanyere Onye Nchọputa ISAAA ụgwụ, ya na Nobel Peace Laureate, Norman Borlang, ndi naputara ihe dika otu pukugbụrụ-gbụrụ mmadu na aka agụrụ

Ihe ndepụta ndia sitere na ISAAA Brief 42 "Ọnọdu Azụmahịa nke Mkpụrụ-ụbị Biotech/GM nọ n'ụwa nile: Afọ 2010" onye ndeputa akwụkwọ a bụ Clive James. Ị chọ imatakwu ihe gbasara ISAAA biko chọọ na http://www.isaaa.org ma ọ bụ ịkpọ ISAAA Africenter +254 20 4223618 ma ọ bụ dega akwụkwọ na africenterïsaa.org.